

"הוא לא שמר את הכישרון לעצמו"

לצד קריירה בינלאומית כפסנתרן ותוכניות הרדיו שהגיש, הקים אלכסנדר תמיר מרכז ייחודי בירושלים שבו לימד מוזיקה עד מותו. עפר שלי, שביים סרט חדש עליו, מסביר למה זו "מחווה לאדם שהוא סוג של גיבור מבחינות שונות"

Dan Porges / Getty Images: אלכסנדר תמיר, 2010. במרכז חייו עמדה עשייה מוזיקלית מגוונת צילום

[אמיר מנדל](#)

11.4.2021 פורסם ב-12:58

את שנת הקורונה ניצל הפסנתרן והמחנך עפר שלי כדי להשתלם ולהתעמק ביצירת סרטים תיעודיים על מוזיקה ומוזיקאים. לפנייה להכין סרט ביוזמת ובמימון איגוד יוצאי וילנה, נענה בהתלהבות. על [אלכסנדר תמיר](#) "העניין האישי שלי כפול", אומר שלי, מייסד שלישיית עתה. "אני יליד עין כרם וגדלתי שם. מרכז עדן-תמיר היה מקום חשוב שהכרתי מילדותי. ברכה עדן היתה המורה הראשונה שלי באקדמיה וככל הידוע לי, תמיר לחש על אונם של חברי ועדת הקבלה שכדאי לקבל אותי לאקדמיה, אף שנתוני "הקבלה שלי היו גבוליים".

עדן ותמיר פעלו כצמד פסנתרנים מ-1956 ועד [מותה של עדן](#) ב-2006. הם הופיעו בישראל ובעולם, נמנו עם ההרכבים המוערכים בתחום זה של נגינה בשני פסנתרים ובארבע ידיים, והקליטו לחברות סי-אר-די ודקה. בין הקלטותיהם, פרויקט של שמונה אלבומים שמכיל את כל היצירות של שוברט לשני פסנתרנים. לצד הקריירה הבינלאומית, עסקו שני הפסנתרנים בהוראה והתמנו לפרופסורים באקדמיה למוזיקה בירושלים. ב-1968 הקימו את מרכז טארג למוזיקה בעין כרם המכונה כיום מרכז עדן-תמיר. בסרט, "מחווה לאלכסנדר תמיר", שעלה בתחילת החודש ליוטיוב, יש התייחסות לטעות רווחת שלפיה הם היו זוג גם בחייהם הפרטים. למעשה עדן היתה נשואה ואם, ואילו תמיר חי בגפו.

הסרט התיעודי החדש על אלכסנדר תמיר

עד [מותו ב-2019](#) עמד תמיר בראש המרכז בעין כרם. במרכז חייו עמדה עשייה מוזיקלית מגוונת: נגינה, הדרכה, הפקה, הכנה והגשה של תוכניות רדיו. מאזיני "קול המוסיקה" מכירים היטב את קולו ואת דרך ההקשבה שלו מסדרה ארוכה של תוכניות המציגה יצירות שבמרכזן פסנתר, בכמה ביצועים, עם התייחסות למבנה היצירה ולמאפייני כל ביצוע. אלה תוכניות שזכו לאהדה רבה שכן הן משלבות התייחסות מקצוענית ומעמיקה עם שפה ישירה, מובנת ומשחררת מז'רגון ומעומס מיותר של מינוחים מקצועיים.

רוצים סיכום? קבלו את "היומית" כל ערב ישירות

למייל

דוא"ל*

אנא הזינו כתובת אימייל
להרשמה

בסרט מרואיינים בין השאר מנהל "קול המוסיקה" לשעבר, אבי חנני, הכנר מוטי שמיט והפסנתרן זכריה פלווין. הם מספרים על פעילותו הענפה של תמיר, על המחויבות שלו לעיסקיו הרבים ועל החיבור יוצר הדופן שהתרחש במרכז שניהל. בשנותיו האחרונות הוא גר שם, מארח סדנאות וקונצרטים. עם זאת הסרט אינו בוחן לעומק את חייו הפרטיים ובסופו יש תחושה שנפגשנו עם תמיר האמן, לא עם האישי.

עוצמה אדירה

בליבת העשייה עמדה הבחירה במה לגעת ובמה לא", מבהיר שלי. "זו לא" ביוגרפיה ולא סרט תעודה. אין לי יומרה להקיף את מנעד חייו של תמיר, אלא להציע מחווה לאדם שהוא סוג של גיבור מבחינות שונות. כשעושים 'גוגל' על תמיר, או רואים סרט קודם שבו הוא מילא תפקיד מרכזי – 'פונאר' – עולה בעיקר דמות של תמיר כניצול שואה

שלי: "הוא היה חלק מהקהילה. מישהו שאינו ספון במגדל שן אלא פותח את ביתו לציבור. בשבת הלכו אליו, שמעו מוזיקה קאמרית וגם אכלו מהמרק שלו"

הסרט "פונאר" לוקח את תמיר לביקור במחוזות ילדותו ומתמקד בשיר שהלחין כילד, "פונאר", העוסק בטבח של יהודים בידי ליטאים שהתרחש בעיירה זו. "אלא שאלכס היה ניצול שואה עם יכולת הדחקה גבוהה", מציין שלי, "ואני לא אומר את זה כמשהו שלילי, אלא להיפך. גם אלכס וגם כולנו יותר מקורבנות של אירוע טראגי ואלים. אלכס לא חגג את דימוי הקורבן ולא עשה ממנו קרדום לחפור בו. המסר שלו היה 'עברתי דברים נוראים. שרדתי אותם. זה מאחוריי. כיום אני יוצר את חיי וחוגג את החיים שלי, בעשייה, בחינוך, בהנחלת מוזיקה לדור הבא'. יש עוצמה אדירה בלזקוף את הראש וללכת למקום אחר

לאלכסנדר תמיר יש מניות בבניית התשתית התרבותית של מדינת ישראל", "מוסיף פלווין, אף הוא יליד וילנה, פסנתרן ומחנך שמנגן בסרט את קטעי המוזיקה לשני פסנתרנים יחד עם הבמאי. פלווין נפגש עם תמיר לעתים קרובות ואחרי שנים רבות של עבודה משותפת הוא שומע עדיין את קולו, חווה את כל מה שנלמד ונרכש בשנים של חיכוך הדדי, שריטות, החלפת דעות והיעלבויות. "לא הנגינה שלו בדואו – שהיא חשובה, כמובן – אלא דווקא הפיכתו לעורך וגם למפיק היא שמזכה אותו במקום ייחודי כל כך בתולדות המוזיקה בישראל

אף אחד לא טוען בסרט שאלכס היה אינטלקטואל או איש רוח יוצא דופן. " אבל הוא היה נער שהתמזל מזלו, ניצל ונשאר בחיים. היה לו סוג מסוים של תחושה מה זה לחגוג את החיים, ואיך לחגוג את החיים באמצעות מוזיקה. אני לא חושב שריבוי הקריירות שלו – הופעות, הוראה, עריכה, הפקה וארגון קונצרטים – הוא משהו יוצא דופן כל כך למוזיקאי ישראלי. זה פשוט אילוץ שנובע מתנאי הקיום של מוזיקאי ישראלי, במיוחד בשנים המוקדמות של אלכס כשישראל היתה קטנה. כדי להתפרנס, צריך לחטוף ולעשות מכל "הבא ליד

לדבריו, "הוא בנה את המרכז הזה של התלהבות מוזיקלית, שפנה בעיקר אל ירושלים החילונית שמתקיימת בין עננים של פסיכוזות דתיות ולאומניות,

ומורכבת מרבבות אנשי סגל של האוניברסיטה ושל הדסה. בתוך המרכז התנהל תהליך מרתק. התלמידים מגיעים עם חלומות מרחיקי לכת ועם ציפייה וביטחון שהם בדרכם למנהטן. כשהם מגלים את חדות זרקורי הבמה הישראלית, ל-80% מהם מתברר שמנהטן לא תוסיף להם משהו משמעותי על החדווה הזו, והם נשארים ובעצמם מביאים את התלמידים שלהם למרכז.

כשאלכס מת, הוא השאיר במרכז עדן־תמיר גבעול חי. לא בהכרח בזכות הביצועים הנפלאים שנוגנו במרכז, אלא בזכות תהליכי הלמידה, ההכנה, ההדרכה, תהליכים שיוצרים אפיק של השראה מתמשכת שמעודדת את "המוזיקאים הקשורים עם המרכז להתאמץ ולהתעלות

הוא היה חלק מהקהילה", אומר שלי. "מישהו שאינו ספון במגדל שן אלא פותח את ביתו לציבור. במקרה שלו, שגר במרכז עדן־תמיר, זה ביתו, תרתי משמע. אז בשבת הלכו אליו, שמעו מוזיקה קאמרית וגם אכלו מהמרק שלו, משהו שהיה חלק מהטקס הקבוע של קונצרטים במרכז. הוא עבר מהעולם המקצועי של פרפורמר מצליח, ולא שמר את הצלחה או את הכישרון "לעצמו כאיזה נכס נרקסיסטי, אלא חלק את זה

כתבות נוספות שעשויות לעניין אותך